

Asia: VN/18098/2025

Lausuntopyyntö: Luonnos hallituksen esitykseksi laiksi lapsen erityisestä suojelusta ja siihen liittyviksi laeiksi

Taustatiedot lausunnonantajalta

Edustan

Yliopisto tai ammattikorkeakoulu tai tieteellinen järjestö

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotus kokonaisuudessaan kannatettava?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Arene pitää esityksen tavoitteita pääosin oikeansuuntaisina. Lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikainen tuki, palvelujen selkeä työnjako ja raskaampien korjaavien palvelujen tarpeen vähentäminen ovat kannatettavia tavoitteita.

Uudistuksen onnistuminen ratkaistaan kuitenkin toimeenpanossa. Asiakkuuksien, tehtävien tai vastuiden uudelleenmäärittely ei vahvista palveluja, ellei samalla varmisteta riittävää henkilöstöä, osaamista, toimivia palveluketjuja ja lasten koulutuksellisten oikeuksien toteutumista.

Ammattikorkeakoulut ovat uudistuksen kannalta keskeisiä toimijoita. Ne kouluttavat suuren osan niistä sosiaali-, terveys-, kuntoutus-, kasvatusta-, nuoriso- ja turvallisuusalojen ammattilaisista, joiden osaamiseen lasten, nuorten ja perheiden palvelut nojaavat. Lisäksi ammattikorkeakoulut tekevät työelämälähtöistä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa yhdessä hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen ja muiden palvelujärjestelmän toimijoiden kanssa.

2. Vastaavatko ehdotukset esityksen tavoitteita?

Osittain

Perustelut tiiviisti

Ehdotukset vastaavat esityksen tavoitteita siltä osin kuin ne selkeyttävät lastensuojelun sääntelyä, vahvistavat varhaista tukea, täsmentävät sosiaalihuollon ja lastensuojelun välistä rajapintaa sekä siirtävät palvelujärjestelmän painopistettä perustasolle.

Esitys jättää kuitenkin avoimeksi, millä henkilöstöllä, osaamisella ja yhteistyörakenteilla tavoitteet toteutetaan hyvinvointialueilla, kunnissa, oppilaitoksissa ja sijaishuollon yksiköissä. Jos osa nykyisistä lastensuojelun avohuollon tukitoimista siirtyy sosiaalihuoltolain mukaisesti lapsiperhepalveluihin, perustason palvelujen on vahvistettava sisällöllisesti eikä vain hallinnollisesti.

Arene pitää tärkeänä, että esityksen vaikutusarviointia täydennetään koulutus-, osaamis-, henkilöstö-, harjoittelu-, opiskeluhoito- ja TKI-vaikutusten osalta.

3. Mikä seuraavista vaihtoehdoista olisi mielestänne tarkoituksenmukaisin tapa järjestää sosiaalihuoltolain ja lastensuojelulain välinen rajapinta? Valitkaa yksi ja perustelkaa vastauksenne.

Nyt esitetty ratkaisu

Perustelut tiiviisti

Arene pitää nyt esitettyä rajapintaratkaisua tarkoituksenmukaisena, jos sen toimeenpanoon liitetään riittävä kansallinen ohjaus, resurssit ja vaikutusten seuranta. Rajapinnan selkeyttäminen voi parantaa palvelujärjestelmän ymmärrettävyyttä, mutta se ei saa madaltaa lapsen saaman tuen tasoa.

Rajapinnan toimivuutta tulee seurata valtakunnallisesti. Seurannan tulee kattaa ainakin asiakkuuksien siirtyminen, palvelujen saatavuus, kiireellisten sijoitusten kehitys, henkilöstön kuormitus, alueelliset erot sekä lasten ja perheiden kokemukset. Lisäksi on arvioitava, miten muutos vaikuttaa perustason palvelujen osaamistarpeisiin ja kykyyn vastata vaativiin tilanteisiin.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta rajapinnan muutos lisää tarvetta selkeälle työnjaolle. Sosionomien sekä terveys-, kuntoutus-, kasvatusta-, nuoriso- ja turvallisuusalan ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaaminen tulee hyödyntää nykyistä järjestelmällisemmin perustason ja erityistason palvelujen yhdyspinnoilla. Tämä ei poista sosiaalityöntekijöiden vastuuta vaativasta lastensuojelutyöstä, vaan vahvistaa sen tueksi rakentuvaa moniammatillista palvelukokonaisuutta.

4. Lausuntopalaute lukuun 1 (Yleiset säännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 1 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Arene pitää tärkeänä, että yleiset säännökset tukevat esityksen tavoitetta selkeyttää sääntelyä ja vahvistaa lasten, nuorten ja perheiden oikea-aikaista tukea.

Ammattikorkeakoulujen näkökulmasta on olennaista, että lapsen erityistä suojelua ei tarkastella vain sosiaalihuollon sisäisenä kysymyksenä, vaan osana laajempaa palvelukokonaisuutta. Lapsen tuen tarpeisiin vastaaminen edellyttää sosiaalihuollon, terveydenhuollon, kuntoutuksen, opiskeluhoollon, koulutuksen ja nuorisotyön toimivaa yhteistyötä.

Lisäksi lasten koulutuksellisten oikeuksien toteutuminen tulee nähdä osana lastensuojelun vaikuttavuutta.

5. Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla muutoksella olevan lastensuojelun asiakkuuden alkamiseen ja päättymiseen?

Muutos voi selkeyttää lastensuojelun asiakkuuden alkamista ja päättymistä. Myönteinen vaikutus syntyy kuitenkin vain, jos sosiaalihuollon perustason palvelut vahvistuvat samanaikaisesti. Muutoin riskinä on, että asiakkuus muuttuu, mutta lapsen tai perheen tosiasiallinen tuen tarve jää ennalleen tai jopa vaikeammin tunnistettavaksi.

Erytyistä huomiota tulee kiinnittää lapsiin ja nuoriin, joilla on samanaikaisia mielenterveys- ja päihdehaasteita, neurokehityksellisiä tuen tarpeita, koulunkäynnin vaikeuksia, väkivallan kokemuksia, rikoksilla oireilua tai perheen kuormittumiseen liittyviä ongelmia.

Näissä tilanteissa palvelun vaikuttavuus riippuu siitä, miten sosiaalihoolto, terveydenhoolto, kuntoutus, opiskeluhoolto, koulutus ja nuorisotyö toimivat yhdessä.

6. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavaa sosiaalityöntekijää koskevan asiakasmitoituksen joustavoittamisesta mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksen mahdollisen joustavoittamisen tulee olla rajattua ja tilapäistä. Sitä ei tule käyttää pysyvänä ratkaisuna henkilöstövajeeseen.

Lastensuojelussa asiakasmitoitus on lapsen oikeusturvan, palvelun laadun ja työntekijöiden työkuorman kannalta keskeinen sääntelyelementti. Joustavoittamisen vaikutuksia tulee seurata erityisesti lasten oikeuksien, työn laadun, henkilöstön kuormituksen ja palvelujen saatavuuden näkökulmasta.

Sosiaalityöntekijöiden työn tueksi tarvitaan nykyistä vahvempi moniammatillinen palvelurakenne, jossa sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaamista hyödynnetään tarkoituksenmukaisesti.

7. Onko ehdotus lapsen asioista vastaavan sosiaalityöntekijän tehtävistä kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Sosiaalityöntekijän tehtävien selkeyttäminen on kannatettavaa siltä osin kuin työ kohdennetaan tehtäviin, joissa sosiaalityöntekijän erityinen osaaminen ja virkavastuu ovat välttämättömiä.

Samalla on varmistettava, ettei tehtävien uudelleenmäärittely johda epäselvään vastuunjakoon. Jos tehtäviä siirtyy muille ammattiryhmille tai palveluihin, tulee täsmentää, millaista osaamista tehtävät edellyttävät, kuka vastaa lapsista kokonaisvaltaisesti ja miten tiedonkulku turvataan.

Sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten osaamista voidaan hyödyntää nykyistä vahvemmin palveluohjauksessa, perhetyössä, jälkihuollossa, arjen toimintakyvyn tukemisessa, opiskeluhuollon yhdyspinnoilla ja koulutuspolkujen jatkuvuuden varmistamisessa. Tämä edellyttää selkeitä tehtävärajoja, täydennyskoulutusta sekä hyvinvointialueiden, kuntien ja koulutuksen järjestäjien yhteisiä toimintamalleja.

8. Lausuntopalaute luvusta 3 (Lastensuojelun järjestäminen ja kustannusvastuu): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 3 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta sekä vaikutuksista.

Arene tarkastelee lastensuojelun järjestämistä ja kustannusvastuuta rajatusti palveluketjujen, opiskeluhuollon ja koulutuspolkujen näkökulmasta.

Järjestämis- ja kustannusvastuun sääntelyssä tulee varmistaa, ettei lapsen koulutuspolku tai opiskeluhuollon tuki katkea hallinnollisten vastuurajojen vuoksi. Erityisesti sijoitettujen lasten ja nuorten koulutuspolkujen jatkuvuus tulee varmistaa.

Lapsen näkökulmasta palvelujen tulee muodostaa toimiva kokonaisuus riippumatta siitä, jakautuvatko vastuut hyvinvointialueen, kunnan, koulutuksen järjestäjän tai muun toimijan kesken.

9. Lausuntopalaute luvusta 4: Onko ehdotus, jonka mukaan lupa lapsen tutkimiseen annettaisiin jatkossa hyvinvointialueen viranhaltijan päätöksellä hallinto-oikeuden sijaan, mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

10. Selkiyttävätkö luvun 4 ehdotukset lastensuojelun päätöksentekosääntelyä?

Ei kantaa

Perustelut tiiviisti

-

11. Lausuntopalaute luvusta 5: Onko ehdotus edunvalvojan palkkioiden ja kulukorvausten rajaamisesta ja yhdenmukaistamisesta valtioneuvoston asetuksella mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia (etenkin taloudellisia) arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

Muut mahdolliset huomiot lastensuojelun edunvalvontaa koskevasta sääntelykokonaisuudesta?

-

12. Muu lausuntopalaute luvusta 5 (Lapsen osallisuus): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 5 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ei kantaa

13. Lausuntopalaute luvusta 6 (Menettelysäännökset): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 6 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Ei kantaa

14. Lausuntopalaute luvusta 7 (Lastensuojelun avohuolto): Ovatko lastensuojelun avohuoltoa koskevat ehdotukset mielestänne kannatettavia?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Avohuollon ja varhaisemman tuen vahvistaminen on oikea tavoite. Tuki on vaikuttavinta silloin, kun se tavoittaa lapset, nuoret ja perheet ennen tilanteiden kriisiytymistä.

Jos avohuollon palveluja siirtyy sosiaalihuollon palveluihin ilman perustason vahvistamista, muutos voi kuitenkin lisätä raskaampien palvelujen tarvetta.

Toimeenpanossa tulee varmistaa perhetyön, lapsiperhepalvelujen, mielenterveys- ja päihdetyön, neuropsykiatrisen tuen, kuntoutuksen ja koulutuspolkujen ohjauksen osaaminen. Ammattikorkeakoulujen koulutus-, täydennyskoulutus- ja TKI-rooli tulee hyödyntää tämän osaamis pohjan vahvistamisessa.

15. Lausuntopalaute luvusta 8 (Lapsen kiireellinen sijoitus): Onko kiireellisen sijoituksen jatkoa koskeva ehdotus (keston lyhentäminen 30 vuorokaudesta 14 vuorokauteen) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

16. Lausuntopalaute luvusta 9 (Huostaanotto): Onko huostaanottoa koskeva ehdotus (50 §) mielestänne kannatettava?

Ei kantaa

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

-

17. Lausuntopalaute luvusta 10 (Kodin ulkopuolinen sijoitus): Onko kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevien säännösten täsmentäminen ja vastuunjaon selkeyttäminen ehdotetulla tavalla mielestänne kannatettavaa?

Kyllä

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Arene pitää perusteltuna, että kodin ulkopuolisten sijoitusten ja sijoituspaikkojen valvontaa koskevaa sääntelyä täsmennetään.

Valvonnassa tulee tarkastella henkilöstön määrän lisäksi henkilöstön osaamista, lasten koulunkäynnin jatkuvuutta, opiskeluhuollon toteutumista ja jatko-opintoihin ohjautumista.

Kodin ulkopuolinen sijoitus ei saa katkaista lapsen koulutuksellista jatkuvuutta. Sijoituspaikan valvonnassa tulee arvioida myös sitä, miten lapsen oppimisen, opiskeluhuollon ja arjen toimintakyvyn tuki käytännössä toteutuvat.

18. Lausuntopalaute luvusta 11 (Laitoshoido): Onko ehdotus lastensuojelulaitoksen asuinyksikön henkilöstömitoituksen täsmentämisestä ja osittaisesta joustavoittamisesta (ml. lapsikohtainen vähimmäismitoitus 1 työntekijä/lapsi sekä mahdollisuus suhteuttaa mitoitusta sijoitettujen lasten lukumäärään) mielestänne kannatettava?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Laitoshoidon henkilöstömitoituksen täsmentäminen on kannatettavaa, jos se selkeyttää vaatimuksia ja vahvistaa lasten turvallisuutta. Joustavoittaminen ei kuitenkaan saa johtaa henkilöstön vähentämiseen tai osaamisvaatimusten madaltamiseen.

Sijaishuollossa ja laitoshoidossa tarvitaan sosiaalialan, terveydenhuollon, kuntoutuksen, kasvatuksen ja turvallisuusalan yhteensovittuvaa osaamista. Henkilöstömitoituksen arvioinnissa tulee tarkastella määrän lisäksi henkilöstön koulutusta, osaamista ja kykyä vastata lasten monialaisiin tarpeisiin.

19. Onko ehdotus turvahenkilöä koskevaksi sääntelyksi, jossa turvahenkilön tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä, mielestänne toimiva?

Osittain

Millaisia vaikutuksia arvioitte ehdotetulla sääntelyllä olevan?

Turvahenkilöitä koskevassa sääntelyssä on tärkeää, että tehtävät ja toimivaltuudet erotetaan selvästi hoito- ja kasvatustehtävistä. Turvahenkilö ei saa korvata hoito- ja kasvatushenkilöstöä.

Turvallisuusalan osaamisen lisäksi tarvitaan perehdytystä lapsen oikeuksiin, lastensuojelun erityispiirteisiin, nuorten kohtaamiseen, de-eskalaatioon, traumainformoituun työtoteeseen, väkivallan ennaltaehkäisyyn ja moniammatilliseen yhteistyöhön.

20. Lausuntopalaute luvusta 12 (Lapsen erityistä suojelua turvaavat rajoitukset sijaishuollon aikana): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 12 säännöksistä 90 § (yhteydenpidon rajoittaminen) ja 93 § (henkilöntarkastus) ja niiden käytännön toimivuudesta ja vaikutuksista.

Ei Kantaa

21. Lausuntopalaute luvusta 13 (Jälkihuolto): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita luvun 13 säännöksistä ja niiden käytännön toimivuudesta.

Jälkihuolto on ratkaiseva vaihe nuoren kiinnittymisessä koulutukseen, työelämään ja itsenäiseen elämään. Sääntelyssä tulee varmistaa, ettei nuoren koulutuspolku katkea sijoituksen päättymiseen tai täysi-ikäistymiseen.

Ohjausta toisen asteen opintoihin, korkeakouluopintoihin, jatkuvaan oppimiseen ja työelämään tulee vahvistaa. Sijoitettujen ja jälkihuollossa olevien nuorten koulutukselliset mahdollisuudet ovat osa yhdenvertaisuutta, koulutustason nostoa ja syrjäytymisen ehkäisyä.

22. Lausuntopalaute luvusta 17 (Voimaantulo): Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita voimaantumista koskevista säännöksistä ja niiden vaikutuksista.

Arene korostaa riittävää valmisteluaikaa, kansallista ohjausta ja osaamisen vahvistamista.

Uudistus vaikuttaa hyvinvointialueiden, kuntien, koulutuksen järjestäjien, opiskeluhuollon ja sijaishuollon toimijoiden yhteistyöhön. Toimeenpanoon tulee liittää valtakunnallinen osaamisen vahvistamisen kokonaisuus, jossa hyödynnetään ammattikorkeakoulujen perus- ja täydennyskoulutusta, erikoistumiskoulutuksia, YAMK-koulutusta ja soveltavaa TKI-toimintaa.

23. Lausuntopalaute ehdotuksesta koskien lisärahoitusta tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa: Pyydämme esittämään tähän kohtaan huomioita TUVA-koulutuksen rahoitusta koskevasta säännöksestä ja sen vaikutuksista.

Arene pitää lisärahoitusta TUVA-koulutuksen turvaamiseksi yksityisissä koulukodeissa ja Valtion koulukodeissa kannatettavana ja tarpeellisena. TUVA-koulutuksella on erityinen merkitys nuorille, joiden siirtymä perusopetuksesta toiselle asteelle on hauras.

Rahoituksen tulee turvata koulukodeissa oleville nuorille tosiasiallinen mahdollisuus vahvistaa perustaitojaan ja siirtyä ammatilliseen koulutukseen, lukiokoulutukseen tai myöhemmin korkeakoulutukseen.

Koulutukselliset oikeudet tulee nähdä osana lapsen suojelua. Sijoitus ei saa heikentää nuoren koulutusmahdollisuuksia, vaan sen tulee vahvistaa edellytyksiä kiinnittyä koulutukseen, yhteiskuntaan ja myöhemmin työelämään.

24. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen taloudellisista vaikutuksista?

Ei kaikilta osin.

Esitysluonnos antaa taloudellisista vaikutuksista vain osittaisen kuvan. Vaikutusarviointia tulee täydentää henkilöstön saatavuuden, osaamisen kehittämisen, täydennyskoulutuksen, harjoittelurakenteiden, opiskeluhoillon, koulutuspolkujen ja soveltavan TKI-toiminnan näkökulmasta.

Jos uudistus siirtää painopistettä sosiaalihuoltolain mukaisiin lapsiperhepalveluihin, tulee arvioida, millaisia kustannuksia perustason palvelujen vahvistamisesta syntyy. Säästövaikutuksia ei tule arvioida irrallaan siitä, mitä palvelujen toteuttaminen käytännössä edellyttää. Koulutuksen ja osaamisen kustannukset ovat uudistuksen onnistumisen edellytys, eivät toimeenpanosta irrallinen lisämeno.

25. Millaisia taloudellisia vaikutuksia arvioitte ehdotuksen 38 §:n 3 momentilla mahdollisesti olevan?

Ei kantaa

26. Antaako esitysluonnos riittävän ja oikean kuvan lakiehdotuksen muista vaikutuksista?

Ei kaikilta osin.

Esitysluonnoksen vaikutusarviointia tulee täydentää koulutus-, osaamis-, henkilöstö-, harjoittelu-, opiskeluhoito- ja TKI-vaikutusten osalta.

Arvioinnissa tulee tarkastella, miten muutos vaikuttaa sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten työnjakoon, hyvinvointialueiden henkilöstötarpeisiin, harjoittelurakenteisiin, täydennyskoulutuksen tarpeeseen ja koulutuksen järjestäjien yhteistyöhön.

Lisäksi vaikutusarvioinnissa tulee tarkastella sijoitettujen ja jälkihuollossa olevien lasten ja nuorten koulutuspolkuja. Lastensuojelun vaikuttavuutta ei tule arvioida vain asiakkuuksien, sijoitusten tai

kustannusten perusteella, vaan myös sen mukaan, vahvistuvatko lasten ja nuorten edellytykset koulutukseen, osallisuuteen, työelämään ja itsenäiseen elämään.

27. Vapaamuotoiset huomiot

Arene esittää, että uudistuksen toimeenpanoon liitetään valtakunnallinen osaamisen vahvistamisen kokonaisuus. Sen tulee kattaa vähintään sosiaalihuollon ja lapsen erityisen suojelun rajapinta, sosionomien ja muiden ammattikorkeakoulutaustaisten ammattilaisten työnjako, lasten ja nuorten mielenterveys-, päihde- ja neuropsykiatrisen tuen osaaminen, opiskeluhuollon ja lastensuojelun yhteistyö, sijaishuollon turvallinen toimintakulttuuri, koulutuspolut sekä jälkihuollon yhteys koulutukseen ja työelämään.

Ammattikorkeakoulut tulee ottaa mukaan kehittämään ja arvioimaan uudistuksen toimeenpanoa yhdessä hyvinvointialueiden, kuntien, koulutuksen järjestäjien, järjestöjen ja valtionhallinnon kanssa. Ammattikorkeakoulujen rooli on erityisen tärkeä täydennyskoulutuksessa, erikoistumiskoulutuksissa, YAMK-koulutuksessa sekä työelämälähtöisessä soveltavassa TKI-toiminnassa.

Uudistuksen onnistuminen edellyttää, että osaaminen, resurssit ja palvelujärjestelmän käytännön yhteistyö kulkevat sääntelymuutosten rinnalla.

Ylönen Nina
Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry